

Smaa Kulturbilleder. Fra Hassing-Refs Herreders Tingbog.

Af Pastor HENR. LAURSENSs efterladte Samlinger.

1. Hyldingsrejseudgifter.

1648, 21. September. Eschi Jensøn i Skyum, Dommer til Hassing Herreds Ting, gør vitterligt, at Aar efter Guds Byrd 1648, Torsdagen d. 21. September paa fornævnte Ting var skikket Jens Nielsøn i Grurup paa sin egen og "Medbrødre" Sandemænds Vegne her i Herredet og fremlagt "et Opskrifts-Seddel" saa lydende: Fortegnelse paa hvad Sandemænd her i Hassingherred haver bekostet paa Deres Rejse til København til vores allernaadigste Herres og Konges Hyldning¹), først for 16 Mil her fra og til Aars til Vognleje 4 Sletdaler, nok vandret de herimellem og til Aars udi 3 Dage og gav for hver deres Kost og Øl Peng om Dagen, halvanden Mark²) og gav de for dem at overføre ved Belt frem og tilbage fem Sletmark, og gav de til Vognleje fra Kalundborg og til København og saa fra København og til Kalundborg tilbage igen til Hob 8 Sletdaler, og var de paa Rejse i Sjælland og i København i 14 Dage og gav de hver af dem for hver Dags Kost og Øl Peng 14 Sletdaler. Nok gav de til Vognleje fra Belt og hjem 9 Mark. Nok var de waa Belt i to Dage til Kost og Øl Peng en Sletdaler. Nok gav de for 8 Nætter de laa i København for Seng og Husly 1 Sletdaler, til Færgespenge 4 Mark. Summa er tilsammen 34 Sletdaler 2 Mark. - Der stod skrevet bag paa samme Seddel: Denne Opskrift paa Sandemænds Fortæring til København haver min velbaarne Husbond Lensmanden for billigt eragtet og anset. Ørum Slot d. 13 September 1648. Peder Perssøn.

Op nu "beschylt" fornævnte Jens Nielsen enhver Helgaardmand 7 Skilling, hver Boelsmand halvfjerde Skilling og hver Husmand 1 Skilling³) til fornævnte Bekostning og begærede sin tredje Ting at have ved Magt over dem saa mange han haver givet lovlig Varsel.

Saa mødte herimod til Gensvar Lavrids Persøn i Søegaard i Haring paa hans velb. Husbonds Tjeneres Vegne, item Chr. Christensøn i Hassing paa hans velb. Herre og Husbonds Tjeneres Vegne til Vestervig Kloster, Anders Andersøn i Spangbjerg, Las Oluffsøn i Visby, Lavrids Ibsøn i Haffu, hver paa velb. Husbonds Tjeneres Vegne, Laust Nielsøn i Haa paa Hospitals Tjeneres Vegne. Og satte de i alle Rette og formente fornævnte Jens Nielssøn bør at fremlægge rigtig Fortegnelse hvad enhver er lagt for, tilmed at navngive enhver hvor meget han skylder enhver ved sit Navn, deslige formener de, at fornævnte Opskrift er for højt antegnet. Saa dersom fattig gemen Mand her udi Herredet skulde udgive samme Penge, dem til Skade og de andre til stor Profit og Gave, menendes derfor fornævnte Jens Nielssøn ingen tredje Ting bør i Dag over dem eller deres velb. Husbonds

Tjenere at have i nogen Maade, og var her paa Dom begærendes.

Da efter Tiltale, Gensvar og denne Sags Lejlighed, da ved jeg ikke andet her om at kende end fornævnte Jens Nielssøn jo bør sin tredje Ting at have ved Magt⁴) over saa mange, som han haver givet lovligt Varsel, medens Lensmanden velb. Mand Christoffer Hvass hans Fuldmægtiges Haand under fornævnte Sedel stander ved sin fulde Magt.

Ogsaa efter Arvehyldingen i 1660 var Herredsmændene uvillige til at godtgøre de delegerede Bønder deres Rejseudgifter, endogsaa efter at Kongens Missive til Lensmændene af 16. Novbr. 1660 var kundgjort paa Tinge:

Vi Friderich den 3. med Guds Naade etc. Vor synderlige Gunst tilforn Eftersom en Del Fuldmægtige af Edeers Len, som til vor Arvehylding var hid skikket, sig underdanigst beklager, at der ingen Rejsepenge der til er bleven givne, da er vor naadigste Villie og Befaling, at I alle Bønder udi bemeldte Eders Len tilholder, at de deres Fuldmægtige udi hver Herred om det ikke allerede er sket, Rejsepenge til bemeldte Hylding giver efter som Ret kan være og efter billig Opskrift paa Fortæring, hvilke de haver at fremvise, anseende ingen udi saadan Tilfælde sig derfor bør eller kan befri. Dermed sker vor Villie. Befalende Eder Gud.

2. Torstensons Soldater 1644.

Den rejsende Trop af Svenskens Folk, som her kom igennem Landet 1644 ved S. Hans Dags Tid Midtsommer laa en Nats Leje alle sammen udi Vester Hørdum og Øster Hørdum og da samme Tid opaad de med deres Heste og Hopper saavel som ogsaa opskar mesten Part al deres Korn paa Marken samme Tid, og samme Parti Folk borttog meget af Øster og Vester Hørdum Mænd deres Gode og Gods, baade Hest og Hopper, saavel som og deres Vogne, Klæder, Madvarer og andet deres Gods, saa de derover blev ganske forarmet formedelst samme Plynderi.

Baade Øster og Vester Gammelby Mænd havde en ganske stor Indkvartering med Rytterhold baade Vinter og Vaardag Aar 1644, og da Rytterne drog bort, lod de læsse de fattige Mænd deres Vogne med Korn, Madvarer, Klæder og andet Gods, hvad de kunde finde, og tog saa bort deres ganske Heste og Hopper saa nær som et

¹ To af Herredets Sandemænd var af 24 paa Tinge udnævnte Herredsmænd valgt til sammen med Herredsfogden Eske Jensen at deltage i Frederik III's Hylding den 6. Juli 1648.

² 2 Mark 66 øre, Sletmark 44 øre, Sletdaler 2 Kr. 66 øre.

³ 1 Skilling = 4 øre.

⁴ Der er her Tale om den Rettergangsmaade, som kaldtes Fordeling eller Høringsdele. Naar en Sagsøger havde gjort sit Krav gældende paa tre hinanden følgende Ting, og den sagsøgte Indsigelse af Dommeren kendtes ubeføjede, fik Sagsøgeren sit tredje Ting. Paa det fjerde Ting fik han derefter udmeldt 6 Høringer, som erklærede den sagsøgte for lovlig fordelt. Fordelt Mand, som ikke rettede for sig, ifaldt en Bøde paa 3 Mark, maatte ikke optræde i Rettergang, ikke afhænde sit Gods, ikke huses eller hæles af nogen, og Sagsøgeren kunde ved Eksekution inddrive sit Krav paa ham. I det her foreliggende Tilfælde er det ikke kommet til et fjerde Ting, da sagsøgte har bekvæmt sig til at betale for at undgaa at blive lovfordelt.

gammelt lam Øg og nogle spæde Føl og drog bort dermed, saa de otte Mænd i Gammelby kunde ilde stille en Vogn af deres Gaarde, saa de blev ganske forarmede derover, og somme fik saaet noget lidt og somme af dem slet intet Byg samme Aar.

Den Kvartermester og Korporal, som forgangen Vinter 1644 hen ved Kyndelmissetid havde *Gisselbæk* i Kvarter, og *Mads Finch* i Gisselbæk da kontribuerede og skattede til, tog da fra ham alt det Kongens Tiendekorn, som Hassing Sognemænd havde ydet ham da noget tilforn samme Aar, saavel som og tog fra ham en ganske Hob mere Korn og andet Gods mesten Part hans ganske Formue, saa han beholdt aldeles intet igen af Kongens Tiendekorn ham til Gavn eller Bedste i nogen Maade.

Michel Nielsøn i *Møllgaard* (Hvidbjerg v. Aa) blev jaget fra hans Gaard nu sidst forgangen Aar af Fjenderne, saa han ikke fik saaet af hans By uden en Ager af det Slags Korn som hans Nabo kom i Jorden for ham, i lige Maade blev hans Hest og Hopper ham frarøvede i denne fjendtlige Indfald, deslige blev han og hans to Sønner taget bort med Rytterne, da de drog bort her af Landet og var borte paa 3 Ugers Tid, i denne Tid fik han stor Skade paa hans Vinterrugsæd, som han havde saaet.

Jens Nielsen i *Grurup* bekostede paa den Rytterkvinde og Karl, som laa i Kvarter hos ham først en blaa "Engelst"⁵⁾ Kjortel til fornævnte Rytter til en Trøje, kostede 4 Rigsdaler, en blaa Vadme ls Kjortel til Underfoer, kost en Rigsdaler, nok gav han til Skræderløn en Rigsmark, nok købte han en rød Engelst Kjortel til en Kappe, som han gav 2 Rigsdaler og 54 Skæpper Rug for, nok købte han en blaa Vadmels Kiortel til Underfoer, kostede en halv Rigsdaler, Skræderløn 1 Rigsmark, Silke og Knapper til fornævnte Kappe og Trøje kostede en halv Rigsdaler, nok et Snørliv til fornævnte Kvinde kostede en halv Rigsdaler, Skræderløn for fornævnte Snørliv og noget andet Tøj at gøre til fornævnte Oppasser 4 Skæpper Rug og en Alen rød Rye⁶⁾, som kom til Underfoer til fornævnte Kvindeklæder 3 Mark, Lærred til en Skjorte til fornævnte Rytter kostede 5 Mark, et Pudevaar for 2 Mark, et ny Sengeklæde 2 Sletdaler. Nok bekom fornævnte

Rytter et sort Øg saa god som 20 Sletdaler, en brun Gilding⁷⁾ saa god som 10 Rigsdaler. Nok begærede fornævnte Rytter 2 Pistoler med Tilbehør, som han ikke bekom, hvorfor han borttog en brun treaars Gilding saa god som 20 Rigsdaler og mere, nok en Sadel, kostede 2 Sletdaler, et Bidsel med Tilbehør, kostede 1 Rigsdaler Og derfor uden uberegnet Øl og Mad og Hø og Havre, Hest at beslaa og meget andet mere han bekostede paa fornævnte Rytterkvinde og Karl ved en fem Ugers Tid. Summa beløber fornævnte Bekostninger halvtredsindstyve og ni Rigsdaler og en Sletdaler, 1½ Td. Rug og 1 Skp. Havre.

Thomas Lauridsøn i *Søndergaard* i Bedsted med Kone og Børn blev ganske slet jaget fra hans Hus og Gaard af Fjenden fra 14 Dage før Skt. Valborgsdag 1644 og var saa aldeles fra hans Hus og Gaard udi seks samfulde Uger, saa han i desmidlertid fik hverken pløjet eller saaet. Og der foruden tog Fjenderne desmidlertid hans Plov fra ham saavel som meget andet af hans God og Gods.

Synsmænd afhjemled Syn i saa Maader, at de havde været til Syn til den Boel udi Øster Hørdum, som *Peder Madsøn* paaboet og sammesteds hængt og ved Livet ombragt befandtes udi forløben fjendtlig Tid, da Fjendens Flok der udi Byen laa indkvarterede. Først saa de et Stue eller Rallingshus afdelt, i Østerende en Kammer, dernæst hos en liden Stue, et Frammers og udi Vesterende en liden Kammers, alt fornævnt under et Tag og Tække bebygget og er til Hobe XI Par Spænder, befandtes ude Stuen under tre Bjelkerum 5 gamle Vinduer, 1 Grydekakkelovn, 2 gamle Stuedøre med Lukkelse paa, 2 indlugte Sengesteder med Panel og Skydedøre derfor, nok 2 andre Døre med Lukkelse paa.

Christen Christensøn i *Isterup* stedde sig med den svenske Rytter, som laa i Kvarter hos ham noget før Paaske Aar 1644 og lovede at ville tjene Svensken for Rytter og tilbød sig straks at ville drage med fornævnte Rytter til Kvartermester og tage Kvarter, men siden købte han sig løs igen hos fornævnte Rytter og maatte saa derefter give fornævnte Rytter et Kvindeskørt, som blev købt af en Pige paa Lyngholm.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1947, side 98-104)

⁵ Af engelsk Klæde.

⁶ Uldent Tøj.

⁷ Vallak.